

pozashkil'nogo zakladu [Elektronnyj resurs] / S. L. Lips'ka // Naukovy'j chasopy's Nacional'nogo pedagogichnogo universytetu imeni M. P. Dragomanova. Seriya 14. Teoriya i metody'ka my'stecz'koyi osvity' : zbirny'k naukovy'x prac' / Materialy' II Mizhnarodnoyi naukovoprakty'chnoyi konferenciyi «Gumanisty'chni oriyenty'ry' my'stecz'koyi osvity'», 26–27 kvitnya 2007 roku. – Vy'p. 4. (9). – K. : NPU, 2007. – S. 135–140. http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nchnpu_14/2007_4.pdf. Data zvernennya: 04.05.2018.

5. Kozy'r A. V. Vstup do akmeologiyi my'stecz'koyi osvity' : navch.-metod. posibny'k / A. V. Kozy'r, V. I. Fedory'shy'n. – K. : Vy'd-vo NPU un-t imeni M. P. Dragomanova, 2012. – 263 s.

6. Tarasov G. S. Psy'xology'ya muzykal'noj potrebnosti' / G. S. Tarasov // Psy'xology'chesky'j zhurnal. – 1988. – № 5. – S. 63–70.

7. Abdully'n Э. В. Teory'ya y' prakty'ka muzykal'nogo obucheny'ya v obshheobrazovatel'noj shkole : posoby'e dlya uchytelya / Э. В. Abdully'n. – М. : Prosveshheny'e, 1983. – 112 s.

8. Shenczova O. M. Razvy'ty'e y'nteresa k xudozhestvenno-tvorcheskoj deyatel'nosti' u studentov-arxy'tektorov : avtoref. dy's. ... kand. ped. nauk : 13.00.08 / Ol'ga My'xajlovna Shenczova. – Magny'togorsk, 2003. – 22 s.

9. Goncharenko S. Ukrayins'ky'j pedagogichny'j slovny'k / Semen Goncharenko. – K. : Ly'bid', 1997. – 376 s.

10. Gavry'lova T. P. Ponyaty'e empaty'y' v zarubezhnoj psy'xology'u : Y'story'chesky'j obzor y' sovremennyye problemy / T. P. Gavry'lova // Voprosy psy'xology'y'. – 1975. – № 2. – S. 147–158.

11. Gerasy'mova E. V. Empaty'ya kak pry'ncy'p xudozhestvenno-pedagogy'cheskogo obshheny'ya v prepodavany'y' fortepy'ano [Elektronnyj resurs]. – Rezhy'm dostupu: http://www.rusnauka.com/30_NNM_2012/MusicaAndLife/1_119425.doc.htm. Data zvernennya: 04.05.2018.

12. Rudny'cz'ka O. P. Formuvannya muzy'chnogo spry'jnyattya v sy'stemi rozvy'tku pedagogichnoyi kul'tury' majbut'nogo vchy'telya muzy'ky' : dy's. ... dokt. ped. nauk : specz. 13.00.01 / Oksana Petrivna Rudny'cz'ka. – K., 1994. – 431 s.

13. Pedagogika vy'shhoji shkoly' : pidruch. / V. P. Andrushhenko, I. D. Bex, I. S. Voloshhuk, O. V. Gluzman, N. V. Guzij, N. M. Dem'yanenko; APN Ukrayiny'; Insty'tut vy'shhoji osvity'; red. V. G. Kremen'. – K. : Pedagogichna dumka, 2009. – 256 s.

Отримано редакцією 29.05.2018 р.

УДК 37.014.11.234

DOI 10.31376/2410-0897-2018-1-37-215-221

Роксоляна Василівна Зозуляк-Случик,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
соціальної педагогіки та соціальної роботи
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника,
e-mail: zozulyak_roksolyana@ukr.net

ПОЗИТИВНА МОТИВАЦІЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНА УМОВА ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ ЕТИКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УНІВЕРСИТЕТАХ

У статті виокремлено базові педагогічні умови формування професійної етики майбутніх соціальних працівників в університетах України. З-поміж них окреслено освітньо-виховне середовище задля творчої професійної самореалізації; позитивну мотивацію до професійно-етичного формування, розвитку, самовдосконалення; зміст дисциплін у контексті формування професійної етики та інші. Детально проаналізовано одну з них, а саме мотиваційну сферу фахівців, що, формуючи позитивну мотивацію, може проявлятися в процесі як професійно-етичного навчання, так і самовдосконалення.

Ключові слова: університет; соціальний працівник; професійна етика; педагогічна умова; професійна мотивація.

Постановка проблеми. Актуальним вважаємо вивчення умов формування професійної етики майбутніх соціальних працівників у процесі їх підготовки в університеті. Відомо, що інструментом впливу на формування майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах є створені педагогічні умови. Їх науково-теоретичне обґрунтування задля успішної реалізації окресленого процесу в процесі професійної підготовки студентів ставить перед нами завдання з'ясувати зміст понять «умова» і «педагогічні умови».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сутність, роль та певне коло проблем залежності

педагогічних умов від предмета розвідки науковці охарактеризували в ряді досліджень (В. Баранюк, Б. Без'язичний, Р. Гуревич, В. Гусак, Д. Данко, А. Коломієць, А. Литвин, О. Пехота, В. Радкевич, Л. Шевчук та інші).

Формування мети статті. Мета статті полягає в аналізі мотивації до фахового розвитку майбутніх соціальних працівників в університетах як умови формування основ професійної етики.

Виклад основного матеріалу. Насамперед спробуємо детально проаналізувати лексему «умова», яка по-різному трактується у науковій літературі. Так, дослідник Л. Петренко трактує її як особливості процесу формування і розвитку активної особистості; засоби, методи і форми організації й реалізації цього процесу [1, с. 181]. Філософський підхід трактує умову як категорію, що визначає те, від чого залежить інше (зумовлене), що дозволяє, робить можливим наявність речі, предмета, стану, процесу [2, с. 689].

Саме в наукових працях з проблем професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери сьогодні інтенсивно використовується поняття «педагогічні умови». Дослідники пояснюють педагогічні умови як сукупність об'єктивних і суб'єктивних факторів, що зумовлюють ефективну діяльність усіх компонентів освітньої системи, причому залежать вони від мети, завдань, змісту, форм і методів цієї системи [3, с. 288].

Можна сказати, що педагогічні умови формування професійної етики майбутніх соціальних працівників постають як сукупність заходів, які забезпечують найбільш сприятливе середовище для ефективного функціонування певної педагогічної системи в такому процесі. Ідеться саме про те, що на формування професійної етики майбутнього соціального працівника впливають різні індивідуально-психологічні та соціально-психологічні чинники, обумовлені вищою нервовою діяльністю, потребами, інтересами, мотивацією, здібностями, індивідуально-психологічними характеристиками особистості, а також умовами життя в соціальному середовищі та соціальним досвідом індивіда.

Однак на такому стані справ позначаються закономірності навчання. Відповідно, результативність професійної підготовки студентів залежить від певних чинників, з яких виділяємо: продуктивність засвоєння знань прямо пропорційно пов'язана з потребою вчитися, рівнем проблемності навчання, інтенсивністю залучення студентів до розв'язання значущих для них навчально-професійних завдань, що водночас мотивує їх до творчої навчально-пізнавальної діяльності; психологічні, що потребують урахування інтересу до навчально-професійної діяльності і навчальних можливостей студентів, оскільки продуктивність фахової підготовки залежить від їхньої пізнавальної активності, особливостей мислення, розвитку пам'яті, здатності до учіння, сформованості навичок і вмінь, які закладаються у процесі застосування спеціальних тренувальних вправ і спонукають до мисленнєвої праці та смислотворчості; соціологічні, які підкреслюють, що ефективність навчання пов'язані з інтенсивністю пізнавальних контактів, взаємонавчанням, пізнавальним напруженням, якістю спілкування на різних рівнях тощо; організаційні, які стверджують, що ефективність навчання залежить від управління цим процесом з боку викладача та оптимальної організації навчально-пізнавальної діяльності студента.

У ході дослідження нами проведено опитування майбутніх соціальних працівників задля з'ясування педагогічних умов, які є важливими для забезпечення їхнього професійно-етичного формування. З-поміж них можна виокремити: формування позитивної мотивації до професійно-етичного вдосконалення; упровадження інноваційних форм і методів формування професійної етики в навчально-виховний процес університетів; забезпечення індивідуальної траєкторії формування професійної етики; створення культурно-розвивального середовища в університетах з метою саморозвитку та творчої самореалізації; навчання в системі суб'єкт-суб'єктної взаємодії; стимулювання рефлексивної позиції на етапах мотивації, навчання, самовдосконалення і саморозвитку.

На переконання науковців і практиків, соціальна робота загалом та процес цілеспрямованого формування професійної етики майбутніх соціальних працівників зокрема потребують реалізації конкретних завдань. З-поміж них помітне місце посідають оволодіння теорією професійної етики; пізнання її структури, функцій, моральних принципів, цінностей, категорій; використання у технологіях соціальної роботи; формування професійно-етичних умінь і навичок, розвиток гуманістичного мислення; усвідомлення цінностей професії; формування й активізація мотиваційної сфери на здобуття професії фахівця соціальної роботи; самоаналіз і дидактична рефлексія тощо [4, с. 87].

Тому вважаємо, що підґрунтям професійної діяльності слугує певна система мотиваційних процесів, яка дозволяє визначити такі рівні, як мотивація суб'єкта соціальної роботи; мотивація об'єкта соціальної роботи; мотивування або процес суб'єктно-об'єктної взаємодії [5, с. 21].

Ключовою педагогічною умовою, яка сприяє ефективному формуванню професійної етики майбутніх фахівців соціальної роботи, вважаємо створення позитивної мотивації студентів до оволодіння ними професійною етикою. Адже психологічні мотиви в роботі соціального працівника характеризують його професійну діяльність [6, с. 28–29]. Саме мотивація як педагогічна умова, на думку науковців,

передбачає перетворення професійно-етичних знань, умінь і навичок на засоби особистісного і професійного зростання. Таким чином, підвищується якість майбутньої фахової діяльності з клієнтами, а також, що не менш важливо, рівень професійної компетентності соціального працівника [5, с. 22].

У науковій сфері мотивацію розглядають як складну, багаторівневу, неоднорідну систему спонукань, що охоплює потреби, мотиви, ідеали, інтереси, устремління, установки, емоції, норми, цінності тощо [7, с. 399]. Осердям мотиваційної сфери є відносно стійкі, домінантні мотиви – внутрішня спонукальна сила, що сприяє зацікавленості особистості діяльністю, активізує її зусилля в зазначеному напрямі [7, с. 401].

Для конкретизації мотивації до навчальної діяльності у студентів спеціальності «Соціальна робота» зупинимося на загальному визначенні самого поняття, що трактується як процес спонукання особистості до діяльності для досягнення поставлених цілей [8, с. 528]. У психологічній площині це поняття трактують як мотив до задоволення потреб; як потребу; як потреби, інтереси, цілі, мотиваційні установки.

Цікавим нам видається твердження про співвідношення мотивів, потреб, інтересів і цілей, що утворюють особистісний сенс будь-якої діяльності [8, с. 528]. Водночас мотивація є сукупністю мотивів. Причому мотивом слугує суб'єктна причина (усвідомлена чи неусвідомлена) тієї чи іншої поведінки, дій людини. Змістовою характеристикою мотиву є наявність особистісного сенсу розвитку особистості через аналіз, рефлексію і прийняття рішень, що спонукає її до розвитку та самовдосконалення.

Учені подають класифікацію мотивів відповідно до видів (соціальних і пізнавальних) та рівнів:

– широкі соціальні мотиви (обов'язок, відповідальність, розуміння соціальної значущості учіння), які проявляються як орієнтація на ерудицію, реалізуються як задоволення від процесу навчання і його результатів;

– вузькі соціальні мотиви, які означають прагнення обіймати відповідну посаду в майбутньому, здобути визнання оточення, отримати гідну винагороду за свою працю;

– мотиви соціального співробітництва, спрямовані на різні способи взаємодії, утвердження своєї ролі в колективі;

– навчально-пізнавальні мотиви, що направляють на способи набуття знань;

– мотиви самоосвіти, які орієнтують на набуття додаткових знань [9, с. 361].

Навчальна мотивація, складовою якої є мотивація до формування професійної етики майбутніх фахівців соціальної роботи, як і будь-який інший її вид, визначається низкою специфічних для цієї діяльності чинників: освітньою системою; закладом, у якому здійснюється навчання. Науковці виокремлюють різні напрями створення позитивної мотивації до оволодіння професійною етикою майбутніх фахівців соціальної роботи. Так, В. Асеев акцентує на таких: «знизу догори» – умови навчальної діяльності і взаємини актуалізують окремі ситуативні спонуки та цінності до формування професійної етики, що за умови систематичної актуалізації поступово змінюються і переходять в усталені мотиваційні утворення; «згори донизу» – це засвоєння студентами поданих педагогом уже в готовому вигляді спонукань до формування їхніх професійно-етичних знань, цілей, цінностей, змісту спрямованості діяльності задля формування компетентного фахівця [10, с. 73–74].

Водночас кожен із перелічених напрямів створення позитивної мотивації характеризується певними недоліками та перевагами, однак, на нашу думку, результативним вважаємо їх комплексне використання. Отож, процес створення позитивної мотивації до оволодіння професійною етикою фахівців соціальної роботи стане ефективним за умови як прямої демонстративної і пояснювальної роботи щодо продуктивних мотивів професійно-етичної взаємодії, так і моделювання професійно-етичної діяльності, що активізуватиме навчальний процес і сприятиме формуванню професійно-етичної компетентності.

Ми спробували вирізнити ті мотиви діяльності, які необхідні для розвитку позитивного ставлення до формування професійної етики майбутніх фахівців соціальної роботи. У цьому ми послуговувались дослідженнями М. Михнюк і класифікували їх таким способом: *суспільні*, що забезпечують усвідомлення потреб у суспільно значущій фаховій діяльності, спрямованій на професійно-етичну підготовку майбутніх соціальних працівників; *мотив досягнення*, який полягає в потребі у формуванні професійно важливих якостей і моральних цінностей; *мотив до здійснення професійно-етичної діяльності*, що спонукає студентів до вдосконалення своїх професійно-етичних знань і вмінь, фахової компетентності та професіоналізму [11, с. 239]. Водночас необхідними для справжнього фахівця вважаємо мотиви інтелектуально-емоційної сфери, які усвідомлюються ним як потреба у привласненні культурологічних знань, прагнення до розширення культурного рівня, поглиблення й систематизації спеціальних фахових знань. Ця група мотивів (інтелектуально-пізнавальні, морально-етичні, емоційно-естетичні) співвідноситься зі специфічною пізнавальною діяльністю та покликана задовольняти духовні потреби, на чому й акцентує вчена. Тут проводимо паралель з усвідомленням перспектив професійно-етичної діяльності майбутніх соціальних працівників, що пов'язано з його соціальною значущістю, матеріальними й соціальними умовами праці, можливостями особистісного і фахового зростання. Варто зазначити, що засвоєння соціально-ціннісних

орієнтацій у процесі формування професійної етики безпосередньо залежить від мотивації особистості фахівця до професійної діяльності.

Суголосними є думки В. Якуніна, котрий наголошує на взаємозв'язку позитивної мотивації до оволодіння професійною етикою фахівців соціальної роботи в навчальному процесі із професійною спрямованістю студентів. Дослідник подає структуру навчальної мотивації студентів у такому вигляді: професійні мотиви, пізнавальні мотиви соціальної ідентифікації і, нарешті, утилітарні мотиви [12, с. 253].

Від того, якою мірою проявляється мотивація до формування професійної етики майбутніх соціальних працівників, значною мірою залежить активність студентів щодо оволодіння вміннями і навичками, а також успішність їхньої подальшої професійної діяльності. Для розширення її та перебігу в різних напрямках необхідні позитивна мотивація й усвідомлення норм професійно-етичної поведінки. Тоді сповна відчувається налаштованість соціальних працівників на спілкування, бажання зрозуміти клієнта, «увійти» в його ситуацію задля надання кваліфікованої допомоги [13, с. 163]. Звідси випливає розуміння того, наскільки важливою з позиції науковців є необхідність цілеспрямованого формування в майбутніх фахівців соціальної роботи позитивної мотивації до оволодіння професійною етикою в процесі їх підготовки в університеті та моделювання фахової діяльності задля подальшого становлення.

Співзвучні з поглядами В. Якуніна і позиції науковців Л. Подоляка та В. Юрченко. Вони акцентують увагу на необхідності усвідомлення майбутніми соціальними працівниками свого ціннісного життєвого простору, що ґрунтується на майбутній професійно-етичній діяльності [13, с. 159]. Адже для створення позитивної мотивації до оволодіння професійною етикою студенти мають стати суб'єктами професійно-етичної діяльності.

Отож, до цілей і завдань формування професійної етики можемо віднести:

- усвідомлення майбутніми соціальними працівниками власного «Я», власних потенційних можливостей і здібностей;
- усвідомлення цілей свого професійно-етичного формування на основі осмислення ролі професійної етики;
- визначення ролі етичних знань у професійному, особистісному формуванні;
- вибір шляхів і способів створення програм професійно-етичного формування.

У науковому середовищі стосовно мотиваційно-ціннісного ставлення особистості до професійної діяльності класифікують групи мотивів за розумінням призначення професії, професійної діяльності, професійного спілкування, проявом особистості у професії [14, с. 8].

Окремим напрямом учені вважають рефлексивний аспект усвідомлення особистістю власного «Я», що у вивченні професійної етики є досить узагальнювальним. Адже ефективно формування професійної етики майбутніх соціальних працівників неможливе без усвідомлення ними мотивів і цінностей професійно-педагогічної етики. Проте рефлексія не зводиться до мотивів і цінностей. Це поняття ширше і складніше. Під цим терміном розуміємо «здатність індивіда усвідомити те, як його дії і вчинки сприймаються іншими людьми». Таке твердження висловлене В. Белічем [15, с. 5], тобто йдеться про здатність людини оцінити себе з позицій іншого.

Професійна рефлексія відображена в таких діях, які враховуються при обґрунтуванні системи формування професійної етики:

1. Визначення й усвідомлення цілей формування професійної етики.
2. Окреслення мотивів щодо формування професійної етики та їх задоволення.
3. Встановлення й усвідомлення вихідного рівня (стану) формування професійної етики особистості кожного студента.
4. Розроблення і реалізація програми дій, що передбачає основні перехідні стани формування професійної етики.
5. Отримання й осмислення за певними параметрами інформації стосовно формування професійної етики.
6. Перероблення інформації, самооцінювання, вироблення та внесення у формування професійної етики коригувальних взаємодій.

Усе ж на основі аналізу наукової літератури робимо висновок, що сьогодні особистісній складовій формування професійної етики майбутніх фахівців соціальної роботи приділяється недостатня увага.

До вивчення окресленої нами проблеми звертається науковець А. Каленський, зазначаючи, що формування професійної етики студента повинно здійснюватися безперервно впродовж усієї його діяльності як фахівця. Тому мотиви, цінності, установки через зусилля науково-педагогічних працівників мають підпорядковуватися досягненню спільної мети – формуванню професійної етики. Водночас ця мета цілком може виступати (і виступає) як мотив, цінності або настанови [14, с. 214–215].

Таким чином, реалізація мотивації як умови формування професійної етики майбутніх соціальних

працівників засвідчує задоволення таких їхніх особистісних та професійних потреб, як підвищення професійного та морального рівня, поглиблення професійно-етичних знань і вдосконалення вмінь, особистісних і професійно важливих якостей.

Зважаючи на таку категорію, як мотивація, дослідники акцентують увагу на професійному покликанні та професійній самосвідомості як умовах формування професійно-етичної компетентності майбутнього фахівця соціальної роботи. Не випадково вони вважають, що професійне покликання – це складна модифікація комплексу розвинених якостей особистості, що зумовлюють її особистісне ставлення до фахової діяльності [6, с. 30–34].

Цей підхід формується поступово в таких напрямках:

1) сприйняття і розуміння сутності професії «соціальна робота»;

2) поведінка особистості не тільки у процесі професійного спілкування, а й у діяльності.

Більше того, діяльність фахівця визначається не лише стратегічними завданнями соціального захисту населення, а й зумовлена генетичною схильністю особистості до роботи з людьми, котрі опинилися у складній життєвій ситуації [6, с. 35–36].

Зрозуміло ж, рефлексія на соціальні ексклюзії, соціальні девіації і потреби різних категорій клієнтів не може бути тільки природженою. Доведено досвідом, що вона формується впродовж усього життя людини за умови престижності професії, наявності розвиненої системи підготовки, індивідуальних якостей [17, с. 368].

Висновки. Узагальнюючи, можемо висловити думку, що для успішного формування етичної компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи потрібно сформувати професійну готовність до діяльності на основі позитивної мотивації, володіння певною сукупністю спеціальних знань і вмінь, особистісними якостями.

Оскільки мотиваційна сфера фахівців є динамічною, то позитивна мотивація може проявлятися в ході як професійно-етичного навчання, так і самовдосконалення. Реалізація цієї педагогічної умови здійснюється завдяки визначенню потреб майбутніх соціальних працівників в участі їх у навчально-виховному процесі.

Список використаних джерел та літератури

1. Петренко Л. М. Теорія і практика розвитку інформаційно-аналітичної компетентності керівника професійно-технічних навчальних закладів : монографія / Лариса Михайлівна Петренко. – Дніпропетровськ : ІМА-прес, 2013. – 456 с.
2. Філософський енциклопедичний словник / [ред. кол. : В. І. Шинкарук, Є. К. Бистрицький, М. О. Булатов та ін.]. – К. : Абрис, 2002. – 746 с.
3. Сушенцева Л. Л. Формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах: теорія і практика : монографія / Лілія Леонідівна Сушенцева ; [за ред. Н. Ничкало] ; Ін-т проф.-тех. освіти НАПН України. – Кривий Ріг : Видавничий дім, 2011. – 439 с.
4. Карпенко О. Г. Професійна підготовка майбутніх соціальних працівників в умовах університетської освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Олена Георгіївна Карпенко; М-во освіти і науки України, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2008. – 44 с.
5. Карпенко О. Г. Мотивація в структурі діяльності соціального працівника / О. Г. Карпенко // Соціальна робота в Україні: теорія і практика : наук.-метод. журнал. – К., 2011. – № 3–4. – С. 16–22.
6. Ларінова Н. Б. Професійне покликання та професійна мотивація соціального працівника / Н. Б. Ларінова // Вісник Луганського нац. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка. – Серія : Педагогічні науки. – 2012. – № 1 (236). – С. 28–36.
7. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Т. І. Туркот. – К. : Кондор, 2011. – 628 с.
8. Енциклопедія освіти / АПН України ; голов. ред. В. Г. Кремень ; [заст. голов. ред. О. Я. Савченко, В. П. Андрущенко]. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
9. Подласый И. П. Педагогика. Новый курс : учебник [для студ. ун-тов] : в 2-х кн. / И. П. Подласый. – М. : Владос, 2000. – Кн. 1. – 576 с.
10. Асеев В. Г. Мотивация поведения и формирование личности / В. Г. Асеев. – Москва : Мысль, 1976. – 158 с.
11. Михнюк М. І. Теоретичні і методичні основи розвитку професійної культури викладачів спеціальних дисциплін будівельного профілю : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Марія Іванівна Михнюк ; Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. – К., 2017. – 652 с.
12. Якунин В. А. Педагогическая психология : учеб. пособ. / Европ. ин-т экспертов. – СПб. : Изд-во Михайлова В. А.; Изд-во «Полиус», 1998. – 639 с.

13. Подоляк Л. Г. Психологія вищої школи : підруч. / Л. Г. Подоляк, В. Юрченко. – 2-ге вид. – К. : Каравела, 2008. – 352 с.
14. Рубинштейн С. Л. Проблемы общей психологии / под ред. Е. В. Шороховой. – Москва : Педагогика, 1976. – 416 с.
15. Белич В. В. Комплексный анализ учебно-познавательной деятельности / В. В. Белич. – Челябинск : ЧелГУ, 1986. – 106 с.
16. Каленський А. А. Розвиток професійно-педагогічної етики у майбутніх викладачів спеціальних дисциплін : монографія / Андрій Анатолійович Каленський. – 2-ге вид., випр. і допов. – К. : ЦП «Компринт», 2016. – 424 с.
17. Социальная работа: теория и практика : учеб. пособ. / отв. ред. Е. И. Холостова, А. С. Сорвина. – М. : ИНФА, 2002. – 427 с.

Роксолана Васильевна Зозуляк-Случик,
кандидат педагогических наук, доцент кафедры
социальной педагогики и социальной работы
Прикарпатского национального университета
имени Василия Стефаника,
e-mail: zozulyak_roksolyana@ukr.net

ПОЛОЖИТЕЛЬНАЯ МОТИВАЦИЯ КАК ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ УСЛОВИЕ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ЭТИКИ БУДУЩИХ СОЦИАЛЬНЫХ РАБОТНИКОВ В УНИВЕРСИТЕТАХ

В статье автор выделяет базовые педагогические условия формирования профессиональной этики будущих социальных работников в университетах Украины. Среди них определяет образовательно-воспитательную среду для творческой профессиональной самореализации; положительную мотивацию к формированию профессиональной этики, развитие, самосовершенствование; содержание дисциплин в контексте формирования профессиональной этики. Детально анализирует одну из них, а именно мотивационную сферу специалистов, которая, формируя положительную мотивацию, может проявляться в ходе как профессионально-этического обучения, так и самосовершенствования.

Ключевые слова: университет; социальный работник; профессиональная этика; педагогическое условие; профессиональная мотивация.

Roksolana Zozuliak-Sluchyк,
Ph.D. in Pedagogical Sciences Associated Professor
Department of Social Education and Social Work
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,
zozulyak_roksolyana@ukr.net

PROFESSIONAL MOTIVATION AS THE PEDAGOGICAL CONDITION FOR THE FUTURE SOCIAL WORKERS' PROFESSIONAL ETHICS FORMATION AT UNIVERSITIES

***Introduction.** Social work serves as the most multi-faceted, time-consuming, morally responsible activity in the structure of «professional assistance». In our research, the study of the conditions of the formation of professional ethics of future social workers in the process of their studying at the university is relevant.*

***Purpose.** The purpose of the article is to analyze the motivation for the professional development of future social workers at universities as a condition of the formation of the basis of professional ethics.*

***Methods.** The research methodology consists in substantiating the conceptual provisions of the motivation of future social workers to form a professional ethics at universities.*

***Results.** The basic pedagogical conditions that determine the formation of the professional ethics of future social workers at Ukrainian universities, the educational environment for creative professional self-realization; positive motivation for professional-ethical formation, development, self-improvement; the content of disciplines in the context of the formation of professional ethics and others are set out. The motivational sphere of specialists is analyzed in detail, which, while forming a positive motivation, can be manifested in the course of both professional and ethical studying as well as self-improvement.*

***Originality.** It consists in the outline of the pedagogical conditions of the formation of professional ethics of future specialists in social work at universities.*

***Conclusion.** Consequently, for the successful formation of the ethical competence of future specialists in social work, professional readiness for the activity based on positive motivation, possession of a certain set of*

special knowledge and skills, personal qualities should be formed.

Key words: *university; social worker; professional ethics; pedagogical condition; professional motivation.*

Список використаних джерел та літератури

1. Petrenko L. M. Teoriya i prakty`ka rozvy`tku informacijno-anality`chnoyi kompetentnosti kerivny`ka profesijno-texnichny`x navchal`ny`x zakladiv : monografiya / Lary`sa My`xajlivna Petrenko. – Dnipropetrovs`k : IMA-pres, 2013. – 456 s.
2. Filososf`ky`j ency`klopedy`chny`j slovny`k [red. kol. : V. I. Shy`nkaruk, Ye. K. By`stry`cz`ky`j, M. O. Bulatov ta in.]. – K. : Abry`s, 2002. – 746 s.
3. Sushenceva L. L. Formuvannya profesijnoyi mobil`nosti majbutnix kvalifikovany`x robitny`kiv u profesijno-texnichny`x navchal`ny`x zakladax: teoriya i prakty`ka : monografiya / Liliya Leonidivna Sushenceva ; [za red. N. Ny`chkalov]; In-t prof.-tex. osvity` NAPN Ukrayiny`. – Kry`vy`j Rig : Vy`davny`chy`j dim, 2011. – 439 s.
4. Karpenko O. G. Profesijna pidgotovka majbutnix social`ny`x pracivny`kiv v umovax universy`tets`koyi osvity` : avtoref. dy`s. na zdobuttya nauk. stupenya doktora ped. nauk : 13.00.04 «Teoriya ta metody`ka profesijnoyi osvity`» / Olena Georgiyivna Karpenko; M-vo osvity` i nauky` Ukrayiny`, Nacional`ny`j pedagogichny`j universy`tet imeni M. P. Dragomanova. – Ky`yiv, 2008. – 44 s.
5. Karpenko O. G. Moty`vaciya v strukturi diyal`nosti social`nogo pracivny`ka / O. G. Karpenko // Social`na robota v Ukrayini: teoriya i prakty`ka : nauk.-metod. zhurnal. – K., 2011. – № 3–4. – S. 16–22.
6. Larinova N. B. Profesijne pokly`kannya ta profesijna moty`vaciya social`nogo pracivny`ka / N. B. Larinova // Visny`k Lugans`kogo nacz. un-tu im. T. G. Shevchenka. – Seriya : Pedagogichni nauky`. – 2012. – № 1 (236). – S. 28–36.
7. Turkot T. I. Pedagogika vy`shhoyi shkoly` : navch. posib. dlya stud. vy`shh. navch. zakl. / T. I. Turkot. – K. : Kondor, 2011. – 628 s.
8. Ency`klopediya osvity` / APN Ukrayiny` ; golov. red. V. G. Kremen` ; [zast. golov. red. O. Ya. Savchenko, V. P. Andrushhenko]. – Ky`yiv : Yurinkom Inter, 2008. – 1040 s.
9. Podlasyj Y`. P. Pedagogy`ka. Novyj kurs : uchebny`k [dlya stud. un-tov] : v 2-x kn. / Y`. P. Podlasyj. – M. : Vlado, 2000. – Kn. 1. – 576 s.
10. Aseev V. G. Moty`vacy`ya povedeny`ya y` formy`rovany`e ly`chnosty` / V. G. Aseev. – Moskva : Mysl`, 1976. – 158 s.
11. My`xnyuk M. I. Teorety`chni i metody`chni osnovy` rozvy`tku profesijnoyi kul`tury` vy`kladachiv special`ny`x dy`scy`plin budivel`nogo profilyu : dy`s. ... d-ra ped. nauk : 13.00.04 / Mariya Ivanivna My`xnyuk ; Insty`tut profesijno-texnichnoyi osvity` NAPN Ukrayiny`. – K., 2017. – 652 s.
12. Yakunyn V. A. Pedagogy`cheskaya psy`xology`ya : ucheb. posob. / Evrop. y`n-t ekspertov. – SPb. : Y`zd-vo My`xajlova V. A.; Y`zd-vo «Poly`us», 1998. – 639 s.
13. Podolyak L. G. Psy`xologiya vy`shhoyi shkoly` : pidruch. / L. G. Podolyak, V. Yurchenko. – 2-ge vy`d.. – K. : Karavela, 2008. – 352 s.
14. Ruby`nshtejn S. L. Problemy` obshhej psy`xology`y` / pod red. E. V. Shoroxovoj. – Moskva : Pedagogy`ka, 1976. – 416 s.
15. Bely`ch V. V. Kompleksny`j analy`z uchebno-poznavatel`noj deyatel`nosti` / V. V. Bely`ch. – Chelyaby`nsk : ChelGU, 1986. – 106 s.
16. Kalens`ky`j A. A. Rozvy`tok profesijno-pedagogichnoyi ety`ky` u majbutnix vy`kladachiv special`ny`x dy`scy`plin : monografiya / Andrij Anatolijovy`ch Kalens`ky`j. – 2-ge vy`d., vy`pr. i dopov. – K. : CzP «Kompry`nt», 2016. – 424 s.
17. Socy`al`naya rabota: teory`ya y` prakty`ka : ucheb. posob. / otv. red. E. Y`. Xolostova, A. S. Sorvy`na. – M. : Y`NFA, 2002. – 427 s.

Отримано редакцією 02.05.2018 р.